

FEN

L. FENESTELLAE DE

SACERDOTIIS ROMANORUM

LIBELLVS PRIOR.

DE PANOS SACRIS ATQVE

sacerdotibus.

cap. i.

DNIUM DEORVM,
quos vetus Romanorū religio excoluit, prima Pani Lycaeo, seu Faunum illum, seu potius Syluanum vocari placet, per Lupercos rem diuinam, Lupercalēque ludos fecisse, apud vetustatis assertores constat. Ea quidem sacrorum genera ab Euandro rege, qui ex Arcadia profugus in eum locum venerat, qui tandem Romanae praesuit arci, ad nostros primum delata, ac celebrata fuisse feruntur. Huc Pana nudos pastores, quorum tunc praecipuum numen fuit, ac deinde summos etiam viros venerari mos fuit, loraeque pro manibus ferre, quibus quosque caederent: laruisque tectas facies portare. Cur autem nudi hunc deum colerent, pleraque est curriculo vetustatis ad nos usque delapsa referuntur. Siue enim quod ipsi deo, qui nudus fingitur, suae celeritati eo pacto longe aptior, nudos etiam habere ministros placeat, siue quod Arcades omnium populorum qui Graeciam coluerunt, longe vetustissimi, feris

Lycæo
Faunus
Lupercos

Euandro

Pana quod
re nudi
lucrin.

FENESTELLA

adhuc similem vitam syluis ac montibus agēs
 tes, legis expertes, artisque, primo hunc deum
 venerati, patrium cultum, auitosque nudos habi-
 tus signantes referre voluerunt, haud satis
 constat. Nonnulli vero Iolen uxorem Hercu-
 lis ab hoc Fauno visam, ac per ardorem libidi-
 nis concupitam asserunt. Forte enim per syl-
 uas & amœna nemorum, æstus leuandi causa
 vna cum dilectissima coniuge Hercules vagas-
 batur. Videt ergo elegantissima forma mulie-
 rem ab altæ rupis specula senex deus: ergo il-
 lorum vestigia eminus licet obseruare instituit.
 Illi autem per syluas ducendæ nocti aptissimum
 locum petunt. Interea mulier dum quiescens
 di tempus aduenit, pellem leonis Herculis ris-
 tu de more aptat humeris, claua etiam in illius
 manum assumpta. Tali habitu præditam som-
 nus aggreditur. Erant autem duo parati cons-
 iugibus lecti, eo quod postridie Libero patri-
 rem diuinam facturi erant, seorsum cubituris.
 Noctu ergo Sylvanus fallendi custodis occas-
 sionem nactus, clam thalamum ingreditur, pri-
 moque cōgressu fortunatus futurus, puellæ tor-
 rum tenet: manūque tētans, vt noctu sit, horris-
 dum leonis tegmen inuenit. Ratus ergo cubas-
 re ibi Hercule, ad aliud cubile ire pergit: quod
 cum sensisset mollibus stratum, puerilibusque
 deliciis aptius stragula veste, sensit amorem.
 Dum libidine ardens manu palpat Herculem,
 ac vix dum hirti corporis horrorem hauserat,
 expectatus Hercules manu reiectum toto ans-

.ilicet.

DE SACERDOTIIS RO. 3

tro fufum iaculat, quo ftrepitu fomno puella
 difcuffa lumina accendit. Lumine ergo Sylvas
 no prodito, lufus ac femiruptus vix attollens hu
 mo humeros, in fylvas detrufus. ea ergo ratios
 ne perpetuo execratis veftibus, quibus tam turz
 piter lufus effet, eafdem fuis à facris procul abs
 fore conftituit. Plerique tamen huiufce rei caus
 fam affignant Romulo, quòd eadem facra ces
 lebrante, mediòque folis ardore corpus exercen
 te, cum nunciatum fuiffet latrones pradã as
 gere, ita vt erat nudus accurrerit, comprehen
 fiffique pradatoribus pecora abacta redemerit.
 Eius facinoris, quod nudus gelferat, perpetuum
 argumentum, corporum facra celebrantium
 nuditatem effe placuit. Vtcunque feſe res habue
 rit, ~~et~~ in ipfa tantum vſque C. Iulii huiufce mos
 di obſervationem perueniſſe conſtat. Ea enim in
 facra cum ſedens Cæſar dictator ſpectaret, atz pora v
 que inter eos qui ſolennia celebraret, curreret,
 M. Antonium, is qui poſtea triumuir fuit, aiunt
 lauream coronam, cui diadema annexum eſſe
 ſet, capiti Cæſaris imponere conatum fuiſſe:
 quod cum Cæſar ~~et~~ amoto capite reieciſſet, ſta mo
 tuæ ipſius cunctis frementibus impoſuiſſe.

De nomine vero Lupercalium, non etiam ſa Luperc
 tis conuenit. Plerifque enim inditum hoc no les vnc
 men, quòd huius inuocatione, lupi à ſtabulis ar
 cerentur, viſum eſt. Alii templum ipſum in quo
 hic deus colitur, Lupercal, vocant: quocirca Vir Luperc
 gil. Et gelida, inquit, monſtrat ſub rupe Lu
 percal. eique loco à lupa Romuli nutrice, quòd

FENESTELLA

eo loco Romulum & Rhemum paruulos edu-
care reperta sit, factum nomen lupercalis pu-
tant. Nec desunt qui à Lycæo Arcadiæ monte,
vbi præcipue ea religio peruiguit, eum quæ nos
lupum, illi lycon vocant, ipsum cognominatū
esse arbitrentur. Præcipuam vero huic deo, di-
catisque sacerdotibus venerationem ea ex parte
tributam ferūt, quòd quæ mulieres ex suis viris
vel cōcipere, vel cōceptos foetus edere nequirēt
ad Lupercos confugiebāt. Quæ vbi loris ex ter-
gore hirci sectis casæ fuisset, cuestigio grauidæ
aut effcætæ efficiebātur. Hæc solēnia quintodes-
cimo Calend. Februarias celebrari, vt Ouidius
in Fastorum libris refert, moris fuit.

.xi.

DE POTITIIS ET PINARIIS

Herculis sacerdotibus. cap. II.

E Adem tēpestate, Euandro scilicet palatiū
tenente, Herculé, Geryone interēpto per
eadem loca mira specie bouum armēta ab-
egisse cōmemorant. Ac cū prope Tyberim fluz
tium, quia præ sese argumētū ferens traiecisset,
vbi loco herbido reficeret boues, ipseq; in itine
re defessus procubuisset, & eundem vino ciboq;
grauatum sopor oppressisset, Cacus pastor, loci
accola, viribus ferox, captus pulchritudine boui
prædā auertere instituit: ac ne si prædā agendo
in speluncam compulisset, vestigia ipsa eo quæ-
rentem dominum ducerent, auersos eximium
quæq; pulchritudine in speluncā traxit. Hercu-
les vero ad primam aurorem somno excitus, cū

DE SACERDOTIIS RO.

gregem perlustrasset oculis, partēque numero
 abesse sentiret, perrexit ad proximā spelūcam,
 si forte eo vestigia ferrēt: quæ vbi omnia foras
 versa videt, nec in partem aliā ferre, confusus,
 atque incertus animi, ex infenso loco agere por
 ro armētū cœpit. Inde cū actæ boues forte, vt
 fit, ad desiderium relictarum mugissent, reddi
 ta inclusarum ex spelunca bouum vox Herculē
 conuertit. Quem cū vadentem ad speluncam
 Cacus vi prohibere conatus esset, ictus claua, si
 dem pastorum nequicquā inuocās, morte oc
 cubuit. Euander qui tunc temporis ex ea Pelos
 ponnese profugus, autoritate magis quā im
 perio regebat loca, venerabilis vir miraculo
 terarum rei nouæ inter rudes artium homines,
 vnerabilior diuinitate matris Carmētæ, quam
 fatiloquā ante Sibyllæ in Italiā aduentum mis
 rata gentes fuerant, cōcursū pastorū tripidans
 tium circa aduenam manifestæ cædis reum ex
 citus, postquā facinus, facinorisque causā audi
 uit, habitū formamque viri aliquātō ampliorē
 augustiorēque quā humanā intues, rogitat qui
 vir esset. Vbi nomē patrēque ac patriam audi
 uit: Ioue nate Hercules, salue, inquit te mihi ma
 ter veridica interpres deū aucturū cæleste numē
 cecinit, tibi que aram hic dicatam iri, quā opus
 lentissimam olim in terris gēs maxima vocet,
 tuoque ritu colat. Dextra Hercules data, acci
 pere se omen, impleturū se fata, ara cōdita ac
 dicata ait. Ibi tamē primum boue eximia capta
 de grege sacrum Potitiis ac Pinariis, quæ tum

Caci cæ
 des.

Euande

Carmen

FENESTELLA

us lib.
vrbe
erbu.
 familiae maxime inclytæ ea tenebant loca, des-
 dit. Factum forte ita euenit, vt Potitii, vt ait
. Clau
 Liius, ad tempus præsto essent, hisque exta ap-
 ponerentur, Pinarii extis adesis ad cæteram ves-
 nirent dapem. Inde institutum mansit, donec
 Pinarium genus fuit, ne extis eo solennium
 die vescerentur. Potitii ab Euandro edocti, an-
 tistites per multas ætates huius sacris præfues-
 runt, donec tradito seruis publicis solenni fas-
 miliae ministerio, Potitiorum ad Pinariorum
 omne genus periiit. Id enim Appius Claudius,
 cum esset censor, effecit hisce familiis infensus
 ob idque ira deorum [vt creditur] luminibus
 orbatus est.

DE SACERDOTIO FRATRVM Arualum. cap. III.

Fratres Aruales, vt fruges ferrēt arua, ves-
 teres consuluisse Romanos memoriae tra-
 ditum est. Huius vero religionis Romu-
 lum ipsum patrem, vrbis authorem extitisse res-
 perio. Nam cum Acca Laurentia nutrix Ro-
 muli corpore suo quæstū in vulgus facere, eoque
 pacto grandem pecuniam constipasset, ex duos-
 busque liberis quos susceperat, vnum morte as-
 misisset, Romulūque in demortui locum ado-
 ptionis iure substituisset, decedens tamen po-
 pulum Romanum instituit heredē. Cuius tan-
 dem liberalitatis regias affinitates memor po-
 pulus Romanus, mulieris nomen in Fastis res-

DE SACERDOTIIS RO. 5

tulit, liberos fratres aruales à serêdo & ab aruis appellauit. Ex quo tempore sacerdotium mansit fratrú arualium, híque duodecim numero discútur, eíque sacerdotio in insigne tribuit albas intulas, & spiccam coronam.

DE AVGVRIIS. cap. IIII.

Eodem fere tempore, & disciplina & religio augurandi ex Ethruscis, penes quos ea disciplina præcipua ac, longe peculiaris fuit, ad Romanos cômigrauit. Virum enim quempiam, cuius nomen vetustate obsoleuisse Naso poeta ait, a syli[ut reor] alliciète inductio-
 ne, exulem Ethruria Romam venisse perhibêt. Cuius opera Romulum Remumque vsos, cum de imponendo vrbi nomine vna contenderent opinione deducor, quauquam M. Cicero in his libris quos inscripsit de diuinatione, etiã ipsum Romulum istam ipsam auguralem disciplinam præcoluisse asserit. A Numa vero qui Romulo successit, perpetuum sacerdotii insigne constitutum est. De ritu vero inaugurandi si vnum in casum pleraque dixerò, eadem ad omnes ceteros facile fieri poterunt. Ea quidem quantum ex veterum monumētis collegi, huiuscemodi fuit obseruatio. Augur in arce, siue in editum quemdam locum ad inaugurandum debebat sedere super lapidem, meridiem versus: atque ad læuam sedens baculum in manu recuruum, quod lituum vocant, tenet. Inde vbi prospectu in vr-

Fast. xi

Libro mo.

In aug dicitur

Lituum

FENESTELLA

bem agrumq; capto, deos precatus, regiones ab
 oriente ad occasum determinat: dextras ad me-
 ridiem, laevas ad septentrionem partes esse dicit.
 Signū quod contra oculi cōspectum lōgissime
 ferunt, animo definit: tū lituo in laeuam trans-
 ato, dextra in caput eius qui inauguratur posita,
 ita precatur. Iupiter pater, si fas hunc Numā
 Pompilium, cuius ego caput teneo, regē Romæ
 esse, uti nobis signa certa ac clara sint inter eos
 fines quos feci. tum peragit verbis auspicia qua
 mitti vellet: quibus missis, Numa de tēplo, ita
 enim designatas lituo æthereas regiones vocāt,
 declaratus rex descendit. Quā quidem declarā-
 di seu inaugurandi regis formulam, ad cætera
 quoq; , ut dixi, trahi facile licet. Huic disciplinæ
 peritia Actii Nauii auguris permultū fidei au-
 thoritatisq; accessit. Nam cū Priscus Tarquis-
 nius aliqua præter maiorū instituta inaugurato
 mutare, pleraq; etiā de nouo condere pergeret,
 negare Actius Nauius inclytus ea tēpestate aus-
 gur, inauspicato ea fieri oportere. Quare ira regi
 mota, ludens artem, ut ferunt, agedū, inquit,
 diuine in augurio, fieri ne possit quod ego nunc
 mēte concipio? Cum ille in augurio rem exper-
 tus fieri posse dixisset, atqui hoc animo agitavi,
 inquit, te nouacula cotem discissurum. Cape er-
 go hoc, & perage, quod aues tuæ fieri posse por-
 tendūt, Tū illū incunctanter discidisse cōscri-
 pserūt, statuāque Actii Nauii capite velato, quo
 in loco res acta est, in comitio, in ipsis gradibus
 ad leuam positā fuisse, cotēque eadē cū illa ipsa

Liuius
verb

ius Na-
s

DE SACERDOTIIS RO. 6

nouacula in manibus posita vt eius rei etiã apud veteres monumētum existeret. Auguriis ergo, sacerdotioque augurū, vt ait Liuius, etiãque in libris de diuinatione Cicero, tantū authoritatis & venerationis accessit, vt nihil domi forisq; postea nisi auspicato gereretur. Et ad sapientiæ nobilitatisque primarios quosque id sacerdotiū deferunt. Et cū Tiberius Gracchus pater Tiberii & C. Gracchorū comitia cōsularia habuisset dicerētque Ethrusci augures rē in augurio experti, vitio cōsules creatos fuisse, Gracchusque, vt ineptos insanosque Ethruscos inceseret, abiēs in prouinciã, senatui rescripsit, veridicos, nō autem insanos Ethruscos esse, qui cōsules præsentis vitio à se creatos dicerent, Nā cum se cōsules legisset, meminisse se locū tabernaculo extra pomerium præter maiorū consuetudinē delegisse. Quamobrem abdicare se consulatu cōpulsus sunt. Vt autem veneratio huic ordini authoritasq; ita & numerus ipse adeo creauit, vt collegium augurum coleretur. Nam cum ab initio tres tantum creati cœpisset, ex tribus scilicet tribubus, Ramnēsium, Tatiensium & Lucerum, & obtinuissent cum mutaretur numerus, impari tantū numero creati: vtcūque tamē id fieret, quatuor numero præter maiorū cōsuetudinem creati cœpti sunt. Tandē cum plebs quorumlibet honorum partem suã in senatu & in foro nacta esset, per tribunos egit, vt ad sacerdotia quoq; velut ad cætera cursus aperirētur. Idq; post multa certamina, variãq; seditiones obtinuit,

FENESTELLA

vt ad quatuor scilicet patricos, quinque ex plebe adicerentur. Factumque hoc fuit M. Valerius & Q. Apuleio consulibus.

D E FLAMINE DIALI. cap. v.

Flaminem Dialem primus Numa Pompilius Romæ rex creauit, cum antea reges pontificumque regumque promiscue munera obirent, vt de Priamo & Aenea apud Virgilium cernimus. Rex etiam Anius, vt idem poeta ait, Rex idem hominum Phœbique sacerdos fuit. Idque etiam à minoribus deinceps, vt à C. Cæsare, diuo Augusto, multisque deinceps principibus, quos pontificatus maximi titulis insignitos videmus, obseruatum est. Cæterum Numa plures in vrbe Romulo, quàm sibi similes reges fore ratus, qui relicta religionis cura bellorum potius negotiis distinerentur, sacerdotas quatuor, quos appellauit Flamines, qui rei diuinæ iugiter addicti essent, multis deorum alligauit. Flaminem vnum Ioui, quem Dialem vocant, Marti duos, Quirino vnum. Distus autem Flamen Dialis est, vt Varro ait, quod in Latio capite velato erat, & caput filo lanæ præcinctum habebat, à quo Flamen appellabatur. Dialis autem à Dioue, quod est, iuuans deus. Cæteri Flamines eius cui præsent nuntii, decorantur titulis. Hunc Dialem præsertim insigni veste, curulique sella adornauit. Hic solus, vt Varro ait, album habet galerum,

Argi. loz
æneid.

ontificis
aximi ti
us

a. névnt
dictus.

ialis.

velex eo quòd maximus est, vel quòd Ioui im-
 molatione albaveste fieri oporteat. pleraque etiã
 huic pontificio iure tributa sunt, vt Aul. Gel-
 lius in commentariis Noctium Atticarum scrip-
 ptum reliquit. Equo enim vehi flaminem est
 religio. Item iurare Diale fas nunquam est.
 Ignem è flamma, nisi vbi sacrum est, efferri
 ius non est. Vincum, si ædes introierit, sol-
 ui necessarium est, & vincula per impluuium
 in tegulas subduci, atque inde foras mitti de-
 bent. Nodum in apice atque in cinctu, neque
 in alia parte vllum habet. Si quis ad verberan-
 dum ducatur, si ad pedes eius supplex decubue-
 rit, eo die verberari piaculum est. Capillũ Dia-
 lis, nisi qui liber est, non detondet. Capram &
 carnẽ incoctam, & hederam, & fabam, neque
 tangere Diali mos est, neque nominare. Pro-
 pagines è vitibus altius prætentis non succidet.
 Pedes lecti in quo cubat, luto tenui circumlis-
 tos esse oportet, & in eo lecto cubare aliquem
 fas non est. Vngues Dialis & capillorum præ-
 segmina subter arborem ilicem terra operiun-
 tur: neque ad eius lecti fulcrum, capsam esse cum
 strue atque ferro fas est. Dialis quotidie festas
 lis sine apice, sub Dio autem esse licitum non
 est, sub tecto vtiliter etiam & à pontificibus cõ-
 stitutum. Farinam fermento imbutam attinge-
 re fas non est, neque tunicam intimam, nisi in
 locis exuisse sub cœlo, tanquam sub oculis Iou-
 is nudus ne sit. In conuiuio eius haud quis-
 quam nisi rex sacrificulus accubabit. Matrimos

FENESTELLA

nium Flaminis nisi morte dirimi non est fas. Locum ubi bustum fit, nunquam ingreditur. Hos Flamines cum ab initio consecrantur, castos duci à patribus velut ab hostibus mos fuit. Totidem vero Flaminibus, quod deos colerēt, vfos veteres, M. Varro in his libris quos inscripsit de origine linguæ Latinæ, testis est, vt Dilem, Martialem, Quirinalem, Vulcanalē, Fursuaalem, & Falacrum, & præterea cōplures, qui, vt nostrum inter sacerdotium gradus non nihil interest, vt episcopum, archiepiscopū, cardinalem, patriarcham, & metropolitanū: ita apud illos Flaminum, protolaminum, & archiflaminum differentiam fuisse idonei testes sunt.

DE VESTALIBVS VIRGINIBVS. cap. vi.

Vestalis originem cultus, quemadmodū pleraque omnia Numa Pōpilius intulit et si eius initia vsq; adeo vetera sūt, vt ex Troianis ad Albanos Aenea duce lōge cōmigrauerint, cuius rei meminit Virgilius his versibus. Sic ait, & manibus vitas, Vestāque potētē, Aeternūque adytis effert penetralibus ignem.

Dea huic Vestæ, quam terram esse, eādēque deorum matrē volebant, perpetuo vigil ignis consecrari solebat. Eius obseruationi ac cultui pleræq; virgines è primoribus patrū electæ præfici, quarum negligentia si forte sanctus ignis restinctus esset, flagris à pōtifice maximo cædi iubebantur, vt à P. Licinio Crasso pontifice ma

Virg. Ios
s ænei.

ximo in eam quæ negligētius ignē custodierat, Val. M
 Valerius scriptum reliquit. Incesti vero crimis lib. 1.
 ne damnatam, viam suffodi institutū est. Vir-
 ginem Vestalē, vt Labeo Antistius scripsit, mis-
 norem quā sex annis, maiorē quā annis decē
 natam negauerunt capi fas esse. Itēque nō pa-
 trima sit, & matrima. Itēque & quæ lingua debi-
 li, sensuque auriū diminuta esset, alia nec corpo-
 ris labe insignita sit. Itē cuius parētes alter am-
 bove seruitutē seruiuerint, aut in negotiis sordi-
 dis versantur, eamve cuius soror ad id sacerdo-
 tium lecta sit, excusationem mereri aiunt. Item
 cuius pater flamen vel augur, aut qui decemuir
 sacris faciundis, aut qui septemuir epulonum,
 aut & alius est Spōsæ quoque pōtificis, & regis
 sacrorum filia vacatio à sacerdotio isto tribui so-
 let. Neque eius legēdā filiam, qui domiciliū in
 Italia nō haberet, constitutū est, vt Capito At-
 teius scriptum reliquit, & excusandā eius qui li-
 beros tres haberet. Item edicto prætoris virgi-
 nem Vestalē, dialemve nō cogi, sæpe inscriptū
 est. Verba prætoris hæc sunt: Virginē Vestalē,
 & Flaminē Dialem, ait præco, in omni mea iu-
 risdictione iurare nō cogam. De eligenda autē
 virgine Vestali hæc obseruata sunt. Lege Papi-
 cautū est, vt arbitrato pōtificis maximi viginti
 ē populo virgines legerētur, sortitiōque ex hoc
 numero fieret in cōcione. Cæterū, inquit, ea lex
 vetustate, vt plerāque alia exoleuit: fatisque ei
 electioni fieri cōceptū est, si quis honesto loco na-
 tus pōtificem maximū adeat, offeratque ei ad sa-

FENESTELLA

natae no
n.
 cerdotium filiam, cuius duntaxat saluis obser-
 uationibus, religionis ratio haberi possit. gras-
 tiam enim Papiæ legis per sanctum fieri aiunt.
 Hanc virginem à pontifice maximo, velut ab
 hostibus capi moris fuit. Verba autem quibus
 tunc pontifex vtitur, hæc sunt. Sacerdotem
 Vestalem sacra facere quæ iussi, pro populo Ro-
 mano, Quiritibusque, vti optima lege fuit, ita
 te Amata capio. Amata enim nomine appel-
 lari omnes cõsueuerunt, quòd ea quæ prima cas-
 pta est à Numa rege, fuisse hoc nomine perhis-
 beatur. Simul atque igitur capta, atque in ea ars-
 ce Vestæ deducta est, illico sine emancipatione,
 ac capitis diminutione, exit patriam potestatem,
 & ius testamenti faciendi adipiscitur. In com-
 mētariis autem Labeonis quos super duodecim
 tabulas composuit, ita scriptum repertum. Vir-
 go Vestalis, neque hæres est cuiquam intestato,
 neque intestatæ quisquã, sed bona eius tum rez-
 digi in publicum aiunt.

DE SALIIS MARTI

dicatis. C A P. VII.

i
s
Inter cætera sacrorum genera instituta à
 Numa rege, à posteris etiã in honore habi-
 bita, id quidẽ in minoribus fuit, quod Mar-
 ti scilicet Gradiuo vouit. Duodecim enim ad
 hæc viros legit, quos à solenni saltu, quo in sac-
 cris utebantur, Salios appellauit. His alios duos
 decim Tullus Hostilius mox adiecit, cum Ro-
 manis in aciem contra Fidenates eductis, Ab

bani à Romanis per speciem prodicionis duce Metio defecere. Datum autem his supra tunicā insigne, æneum pectori tegmen, cælestiâque arma, quæ vocatur ancylia, portare, ac per urbem canentes carmina cū tripudiis, solenni que saltu incedere: institutūque, vt in finem omnium carminum suorum, Mamurium appellarent. Hunc Mamurium inlytum ea tempestate fabrū fuisse, & cum ancyle cælo lapsum esset, Numa Pompilio, Quiritibusque rem diuinā agētibus, huic Mamurio negocium datum esse, complura huius similia ancylia effingēdi tradūt. Quod quidem opus cum ille exquisitissima absoluisset arte, optionem, vtrum à se vellet postulari artifice Numam obtulisse, quod ex eo peteret: nam exhibiturum: artificem vero non pecuniam, sed gloriam pro mercede petisse, quod eius nomen à Saliis in finem quorumlibet carminum recitaretur: idque per multa tempora in sacris & comitiis, vt ait Liuius, obseruatum est. Eo autem huius ordinis sacerdotium numero creuisse, vt ad collegium, & collegii sacerdotū magistratum redactum fuerit.

Ancylia

Mamurium

DE COLLEGIO PONTIFICVM,
& pontifice maximo. cap. viii.

Pontifices, vt pleraque alia sacerdotia, ab ipso Numa ortos, apud Liuium satis constat: eosdem diu præterquam à patribus creari non licuit. Fuerunt autem ab initio hi numero quatuor: postquam vero maximorum quo-

runque honorum partem plebs tribunitiis roga-
 tionibus obtinuit, ad sacerdotia quoque, sacros
 sanctasque potestates patere sibi aditum voluit.
 Quatuor ergo alios creati ex plebe pontifices
 placuit, M. Valerio & Q. Apuleio consulibus.
 Omnibus vnus praefectus fuerat à Numa Pom-
 pilio, isque Pontifex maximus appellabatur.
 Hic habet ex se sacra omnia exscripta exsignas-
 taque, quibus hostiis, quibus diebus, ad qua
 templa sacra fieri deberent: eiusmodique diuin-
 nis in rebus, vnde erogandae pecuniae sumptus
 fieri debeat, cura Pontifici est: caeteraque om-
 nia sacra publica, priuataque sacris Pontificis
 subiecta sunt. Cum vero de religione, deque
 sacris dissensio est, populus illum consulere per-
 git. Perutile illud fore ratus est Pompilius eius
 sacerdotii author, ne ius diuinum negligens
 do patrios ritus peregrinosque asciscendo tur-
 baretur: nec caelestes modo ceremonias duces-
 re, sed iusta quoque funebria, placandosque ma-
 nes eiusdem Pontificis. Apud eum quoque ta-
 bula esse dicitur, in qua Solis & Lunae defe-
 ctus, quoties lumini caligo fit, & anni men-
 sium fastorumque ratio perspicitur. Pontifi-
 ces, vt Varro ait, Q. Mutius Scæuola à posse
 & facere appellatos esse dicere solebat: sed ea
 denominatio à M. Varrone haud satis probas-
 ri videtur. Nam & à Ponte, & à facio Pon-
 tifices appellatos putat, eo quòd ab his primum
 pons Sublicius factus, ac saepe restitutus esse
 perhibeatur.

tifices
 de ap-
 latur.

DE FOECIALI SACERDOTE. CAP. IX.

Foecialis sacerdotii nusquam apud Romanos vetustiore usum fuisse, quam Tullio Hostilio Romae regnante reperi, quem tamen ut ab Hostilio creatum non affirmaverim, ita ne quidem negaverim à Numa Pompilio omnium religiosissimo rege creati potuisse. Vt cunque id tandem fuerit, de nomine prius, quam de M. Valerio foeciali, regnante Tullio Hostilio, apud Liviū mentio est. Foecialis vero partes in eo versabantur, ut fidei publicae inter populos praesert, neque iustum aliquod bellum fore censebatur, nisi id per foecialem fuisset indictum. Cum vero pugnare desitum est, foedere fides pacis constituebatur, quae foedera aliunde sidera appellata ab Ennio, quod fidei faciundae causa & traducta sunt, M. Varro testis est: foecialemque ipsum à fide, & faciendo dictum esse idem existimat. Forma vero feriendi per foecialem foederis huiusmodi est, qua nulla ut Liviū placet, vetustior esse memoratur. Foecialis, inquit, regem Tullum ita rogavit. Iubens ne me rex cum patre patrato populi Albani foedus ferire? Iubente rege, sagmina, inquit, te rex posco. Rex ait, puram tollito. foecialis ex arce graninis herbam puram attulit, postea regem interrogavit. Rex, facisne tu me regium nuncium populi Roma. Quiritium? Rex respondit, quod sine fraude mea populi Roma. Quiritium ve fiat, facio. Fit ergo tunc foedus, mul-

Foecialis
munus.Foedera
vnde ap-
pellata.
& Intra-
ducta al-Feriend
foederis
tus.

tisque id verbis peragit. Legibus inde recitatis, audi, inquit, Iupiter, audi pater patratis pop. Albani, audi popule Albane audi, vt illa palam prima postrema ex illis tabulis cerave recitata sunt sine dolo malo, vtique ea hodie rectissime intellecta sunt: hic illis legibus pop. Rom. prior non deficiet, si prior defecerit publico consilio, dolo malo, tu illo die Iupiter ita pop. Ro. ferit, vt ego huc porcum hodie feriam: tantoque magis ferito, quanto magis potes pollésque. Vbi id dixit, porcum saxo silice percussit. Eodē modo pars altera per suum sacerdotē, suūque dictatorē peragit. Cum autē bellum per Fœciales indicunt, hoc more vtuntur. Fœcialis hastam ferratam, præustam, aut sanguineam ad fines eorū quibus bellum indicit, defert, nec minus puberibus tribus præsentibus abiicit, quod populi priscorum Latinorum, hominesve prisci Latini aduersus populum Ro. Quiritium fecerunt, deliquerunt, quod popu. Ro. bellum cum Latinis priscis fieret, ob eam rem ego pop. que Ro. populo priscorum Latinorum, hominibusque Latinis bellum indico, faciōque. Vbi dixit, hastam in fines eorum emittit, ex quo bellum iustum esse intelligitur.

DE SACERDOTIO PATRIS
patrati. CAP. X.

Patris patrati sacerdotium, etsi apud Liuiū à fœciali haud differre videtur, aliquanto etiam longe absuisse apparet, tamē quod & nomen istius, illiusque, atque officium non

i indi
mos.

nihil interesse videatur, utique & devtroq; seor-
 sum dicere visum est. Vt cunque esset, his descri-
 ptis non certe & officit immoueri, sed partes & Of-
 plures dūtaxat adscripserim. Patris patrati vsus cio im-
 eodē tēpore, quo fœcialis apud Ro. prodit, nā & tauerit
 inde feriēdis à fœciali fœderibus, Patris patrati liae.
 opera authoritāsq; exigebatur. Ad patrādum ez
 nim. i. sanciendū iuramentū, vbi de fœderibus
 cōuenerant, admitti cōsueuere. Creauit autē M.
 Valerius primus fœciales, Sp. Fusium, primum
 patrem patrātū eo bello quod Tullus Hostilius
 cum priscis Latinis gessit, verbena caput capil-
 lōsq; cingens. Alias præterea partes. i. repeten-
 di, patri patrato dedit Ancus Martius, eū morē Patris
 ab antiquissima Equiculorum gente repetens. trati par-
 Eius rei formula antiquissima est huiuscemodi.
 Legatus idēque pater patratus, vbi ad fines
 eorū venit vnde res repetunt, capite velato filo,
 lanæ velamen est. Audi Iupiter, inquit, audite fi-
 nes cuiuscūque sint gentis, numina audiant fas.
 Ego sum publicus nuncius po. Ro. pie iustēque
 legatus venio, verbis meis fides sit. Peragit des-
 inde postulata, inde Iouem testem facit. Si ego
 iniuste impiēque illos homines illāque res des-
 dier po. Ro. mihiq; exposco, tum patriæ cōpotē
 me nunquā finas esse. Hæc, cū fines suprascādūt,
 hæc quicumque ei primus vir obuius fuerit, hæc
 portā ingrediens, hæc forū ingressus, paucis ver-
 bis carminis, cōcipiendūque iurisurandi muta-
 tis peragit. Si non dedūtur quæ exposcit, diebus
 tribus & .xxx. [tot enim solēnes sunt] peractis

bellum ita indicit. Audi Iupiter, & tu Iuno, ac
 Quirine, duque omnes caelestes, vos terrestres
 vosque inferni audite. Ego vos testor, populū
 illum quicumque est, nominat iniustum esse, ne
 que ius perfoluere. Sed de istis rebus in patria
 maiores natu cōsulemus, quo pacto ius nostrū
 adipiscamur. Cum his nuncius Romam ad cō
 sulendum redit. Confestim rex, dictator, con
 sul, siue quis alius senatum habuerit, ex his fer
 me patres consulit verbis. Quarum rerum, litiū
 causarum conduxit pater patratus pop. Ro. Qui
 ritium patri patrato priscorum Latinorum, ho
 minibusque priscis Latinis, quas res nec dede
 runt, nec fecerunt, nec soluerunt, quas res fieri
 dari, solui oportuit: Dic[^{inquit ei, quem primū}
 sententiam rogat] quid censes, Tum ille, puro
 pioque duello quærendas censeo, Itaque cōsen
 tio consistōque. Inde alii ordine rogabantur:
 quandoque pars maior eorum, qui aderant, in
 eandem sententiam ibant, bellum erat consen
 sensu fieri solitum, vt fœciales in iactu haste,
 vt dictum est, bellum indicerent.

DE SACRORVM REGE. CAP. XI.

Sacrificu
 lus.

R Ex factorum, qui & sacrificulus dicitur
 creari coeptus est Iunio Bruto & Marco
 Valerio primis consulibus. Eius crean
 di occasionem dedit, quod cum nuper exactis
 regibus pleraque sacra à solis regibus obiri cō
 sucta, regum exactione vacare viderētur, idque
 moleste admodum populus ferret, vtpote quod

cultui diuino regum axactione videretur derogatum, sacerdotem creari placuit: quē, quo minus eidē authoritatis & inesset, regio nomine & D decorarunt, sacrorum regem appellantes. Sub- set alia iecerunt tamē Pōtifici maximo, & ne similis dictioni fuisset suppositus, iam exacti reges, res & Ne ducti reges esse viderentur vel crederētur. Quā nullius vero huic partes iniunctæ essent, nunc temporis tioni a minime reperiuntur.

DE SIMVLACRI TRAIECTIO-
ne matris deorum. CAP. XII.

GAllos quidē Berecynthiæ, siue illā deorum matrē dicere mauiis, dedicauit antiquitas, eaque religionē vt plerasque alias, è Phrigia Romā reduxit: & eo quidē tēpore, quo huiuscemodi carmē ex libris Sibyllinis relatu est. Mater abest, matrē iubeo Romane requiras. Cū veniet, casta ē accipiēda manu. Hoc responsum cū diu torqueret patres [quæ enim mater esset, aut vnde petēda, nō satis reperire poterant Physici] Appollinis oraculū cōsultum miserē. missi huiuscemodi respōsa attulerūt. Diuū Apollo inquit, arcessite matrem, quā Ideo quidē iugo reperietis. Missi ergo in Asiam legati datū negociū vt perquisitū ac tandem compertū deæ simulacrū Romam reducerent. Sed cū Attalus rex Asiæ cōperti à legatis simulacri traiectionē negaret, Romanis frustra iam abire paratibus, vocem eisdē & creditam esse deæ ferūt. Ipsa inquit, peti volui, Romamque quod deorū omniū

dignum domicilium est, deduci. Quo miraculo
 exterritus Attulus Romanis illico simulacri trās-
 lationem cōcessit. Mari ergo traiecto Romam
 vt traditum est, cum Tyberi naus simulacro or-
 nusta vectaretur, omni genere hominum ex vr-
 be prodeunte cū carminibus, sacrisque, in sicco
 littore adhæsisse ferunt. Et cum omnis multitudo
 funibus iniectis, summo conatu adniteretur
 nulla tamen vi auellere hærentem valuit. Erat
 autem in turba Romanorum Claudia Quinta
 Vestalis virgo præstantissimæ formæ, cuius ex-
 quisito habitu, multisque pleno illecebris, vio-
 latae eius virginitalis publica suspicio circumfes-
 rebatur. Procubuit ergo puella ad pedes simulacri
 lacrimans, obtestansque deam, sic inquit. Laesa
 virginitalis me ream criminantur, tuū dea tes-
 timonium, vt rem indices, quaeso: vt si tuo dā-
 nata testimonio dea fuerim, admissa morte luā:
 sin hac labe puram argueris, tum tu castissima ca-
 stas manus prosequere obsecro. Vbi hæc dixit,
 reſte qua alligata erat naus, manu arrepta, ma-
 nu puellæ admodum parum conantis, facile tra-
 ctum profecuta est. hoc pacto in urbem Scipio
 Nasica solus dignus, cuius manibus tangeretur
 recipereturque simulacrum. iudicatus est. Das-
 tum ergo Scipioni negotium, vt templum deæ
 magnifice strueret, & eius cultui sacerdotes des-
 dicaret, quos more deæ vetusto Spadones oportebat
 non alio pacto ad id sacerdotium legandos.
 Cuius quidem instituti hoc in causa fuisse
 commemorant, dilexisse Cybelem puerū quens

illorum
 erdotū
 go.

dam Phrigium, dilectoque hâc conditionē ad-
 iecisse, ne castitate polluta admitteretur, puerū
 tamē nympham Sangaridem deperisse, & cum
 apud eam sub arbore ei nymphæ dicata, vna
 quiescerāt nocte dormientes, deam arbore cum
 ipsa nymp̄ha trucidauisse, adolescentem metu
 fere exanimatum, in vicinum montem, cui no-
 men Didyma est, confugisse: doloreque amētē,
 pudoreque admisi facinoris, mēbrum quo des-
 liquerat, abscidisse. Hac ratione facti dea me-
 mor, per eiusmodi homines perpetuo sibi mi-
 nistrari voluit. Gallorum vero nomen à flumis
 ne Phrigiæ vetusto, quod tēplo huius deæ vici-
 num est, tractū ferunt, cuius, vt ferunt, fluuialis
 vnda ea vis est, vt potātes insanire cōpellātur.

DE DVVMVIRIS SACRO
 rum. CAP. XIII.

DVumviri sacrorum, quanto monumen-
 ta veterum legendo consequi valui, sac-
 ris libris legendis, carminibusque Si-
 byllæ, fatisque pop. Ro. interpretādis præerant,
 Appollinis sacrarumque ceremoniarū Antistis-
 tes erant: & quoties prodigia magnos aliquos
 rerum euentus auspiciantia emerissent, lectister-
 niis ad puluinaria deorum factis, vt illorum mi-
 nas auerterent, suppliciis sacrisque placabāt. Eo-
 rum etiā ritu prospere gestis rebus decernebā-
 tur. Huius sacerdotii nullam ante mentionē re-
 peri, quàm tempore quo ædes Castori per filiū

Post humi secūdi dictatoris, qui tunc duumuir,
 dedicata est. Latino enim bello pater ipse dicta
 tor vouerat. Ceterum cum multo tempore duo
 ad hoc ipsum sacerdotium viri creati essent, ac
 plebs de suo quoque corpore creare cōsules pers
 geret, neque ad id ipsum satis virium esset, obtis
 nuit tādē, vt qui duumiri in eam diem creas
 ti fuissent, decemuiri crearentur, quinque ex pas
 tricēuiris tribus, totidē ex plebe electis. Quare ex duums
 amuiris uiris, decemuiri appellari cœpti sunt.

DE SEPTEM VIRIS EPULO
 num. CAP. XIII.

Septemuiratum epulonū, quanquam vt con
 iectari potest, genus esse sacerdotii præsu
 mitur, propterea quōd cū de vacatione Ves
 talis sacerdotii agitur, filix Auguris, decemuir
 rifactorum, Flaminis, Septēuir epulorum fas
 crorum, ab hoc sacerdotio excusationem mere
 rentur, inter sacerdotia hoc ipsum subiungitur.
 Vtcunque id fuerit, quoniam nihil quicquam de
 hac re mediocris etiam fidei autoritatisque res
 peri, quod huic ordini officium commissum es
 set, ausus asserere non fui. Plinius tamen cū es
 set orationem habiturus, cum quasi propter fr
 turos astantes timeret, dixit. Stabat medio cons
 fularis, modo septemuir epulorum. Sūt adhuc
 Romæ in Pyramide quadrata incisa hæc vers
 ba. Opus absolutum diebus. c x xxi. è testā. C.
 Cornelii tribun. pleb. Septemuir epulorum.